

Nepriklausomas priežiūros mechanizmas (NPM): galutinė Lietuvos ataskaita 2016–2018

Rugilė Trumpytė, Nepriklausoma tyrėja

Turinys

Suvestinė: Lietuva	2
Apie vertinimą	6
Įsipareigojimų įgyvendinimas	8
1. Sukurti Lietuvos atvirų duomenų portalą ir integruoti į Europos bendrą skaitmeninę rinką.....	10
2. Sukurti ir įgyvendinti informacijos apie Vyriausybės vykdomą veiklą ir visuomenės dalyvavimą valdyme viešinimo priemonės.....	12
3. Viešinti informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pajamas, išlaidas elektroninėje erdvėje.....	15
4. Sukurti ir transliuoti socialinę reklamą, kurios tikslinė tema - korupcijos prevencija sveikatos priežiūros sistemoje.....	18
5. Sukurti teisinės, organizacines ir technines priemones, kad būtų galima patogiu būdu gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose, aukas politinės kampanijos dalyviams.....	20
6. Sukurti konsultavimosi su visuomene mechanizmą.....	22
7. Ugdyti atviro viešojo valdymo kultūrą valstybės tarnyboje diegiant atviros Vyriausybės partnerystės vertybes	25
8. Sukurti NVO duomenų bazę.....	28
9. Sukurti NVO fondą.....	31
Metodologinės pastabos	33

Suvestinė: Lietuva

Nepriklausomo priežiūros mechanizmo (NPM) galutinė ataskaita 2016–2018

Trečiajame Lietuvos veiksmų plane buvo siekiama viešojo sektoriaus atvirumo, akcentuojama korupcijos prevencija, antikorupcinės iniciatyvos ir gyventojų įtraukimas. Nors įsipareigojimai atliepė opiausius viešojo sektoriaus iššūkius, jų apimtis buvo pernelyg neapibrėžta. Institucijos įgyvendino tik vieną įsipareigojimą iš devynių. Visgi Vyriausybės kanceliarija antraisiais metais sukūrė pirmąjį partnerystės tinklą bei paruošė gaires, kaip viešasis sektorius galėtų rengti viešąsias konsultacijas.

Atviros vyriausybės partnerystė (AVP, angl. *Open Government Partnership*) yra tarptautinė savanoriška iniciatyva, kurios tikslas – padėti vyriausybėms siekti didesnio skaidrumo, įgalinti piliečius dalyvauti valstybės valdyme, geriau kovoti su korupcija ir plačiau taikyti naujas technologijas, siekiant visų minėtų tikslų.

Lietuva prie AVP prisijungė 2011 m. Šioje ataskaitoje vertinama, kaip šalis įgyvendino savo įsipareigojimus nuo 2016 m. gegužės mėn. iki 2018 m. rugpjūčio mėn. bei apžvelgiama, kas vyko 2018 m. rugsėjo mėn.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija (toliau – Vyriausybės kanceliarija) koordinuoja AVP veiksmų plano kūrimą ir įgyvendinimą Lietuvoje. Vyriausybės kanceliarija padeda Premjerui ir Vyriausybei įgyvendinti Vyriausybės programoje numatytas veiklas. Dalį šio veiksmų plano įsipareigojimų įgyvendino ji pati, o taip pat ir atskiros ministerijos bei įstaigos prie jų. Siekiant atsižvelgti į skirtingų grupių interesus, Vyriausybės kanceliarija suformavo darbo grupę iš NVO, mokslo ir viešojo sektoriaus atstovų.

Trečiasis Lietuvos veiksmų planas tęsė ankstesnius įsipareigojimus, kuriais buvo siekiama mažinti korupciją, atverti duomenis ir įtraukti gyventojus į sprendimų priėmimą. Nors dalis įsipareigojimų turėjo ambicingų tikslų, pavyzdžiui, sumažinti kyšininkavimą sveikatos apsaugoje arba padidinti gyventojų dalyvavimą valstybės valdyme, jų įgyvendinimas buvo nesėkmingas dėl ribotos apimties ir pernelyg neapibrėžtų formuluočių. Be to, nors dauguma įsipareigojimų buvo skirti nacionalinėms problemoms spręsti, veiklos buvo daugiausia orientuotos į tikslines grupes Vilniuje.

Trečiajame veiksmų plane Lietuva turėjo devynis įsipareigojimus ir nė vieno – pavyzdinio. Tačiau vienas jų – sukurti viešųjų konsultacijų mechanizmą – pirmą kartą pasiūlė gyventojų įtraukimo gaires

Lentelė Nr. 1: Trumpai

	Tarpinė	Galutinė
Įsipareigojimų skaičius	9	9
Įgyvendinimas:		
Pabaigti:	0	1
Esminiai:	0	2
Riboti:	8	6
Nepradėti:	1	0
Įsipareigojimai, kurie		
Susiję su AVP vertybėmis:	8	8
Turėjo potencialų esminį poveikį:	1	1
Iš esmės arba pilnai įvykdyti:	0	3
Turėjo visus požymius (☆)	0	0
Ar atvėrė Vyriausybę?		
Iš esmės:		0
Išskirtinai:		0
Tęstinumas:		
Įsipareigojimų, numatytų įgyvendinti kitame veiksmų plane, skaičius:	N/A	

viešojo sektoriaus institucijoms. Taip buvo siekiama bent iš dalies skatinti gyventojų įsitraukimą į viešojo valdymo procesus. Kadangi Vyriausybės kanceliarija išbandė konsultacijų modelį praktiškai, daugiau gyventojų, lyginant su ankstesniais veikslių planais, turėjo galimybę sudalyvauti priimant sprendimus ar svarstant juos.

Šio vertinimo laikotarpiu Vyriausybės kanceliarija dar nebuvo parengusi savęs įvertinimo ataskaitos, tačiau ketino tai padaryti 2018 m. gruodžio mėn.

Ketvirtasis veikslių planas yra rengiamas. Vyriausybės kanceliarija NPM tyrėją informavo, kad rekomenduos Vyriausybei perkelti į kitą veikslių planą ir taip toliau tęsti įgyvendinimą šių penkių esamų įsipareigojimų: sukurti atvirų duomenų portalą, konsultavimosi su visuomene mechanizmą, finansinių duomenų platformą, NVO registrą ir NVO fondą. Rekomendacijai perkelti šiuos įsipareigojimus dar turės pritarti ir Vyriausybės kanceliarijos sudaryta darbo grupė bei Vyriausybė.

Konsultacijos su visuomene

Šalys, dalyvaujančios AVP, įsipareigoja kurti ir įgyvendinti veiksmų planus konsultuodamosi su visuomene.

Vyriausybės kanceliarija subūrė darbo grupę ir konsultavosi su gyventojais, ypač antraisiais veiksmų plano įgyvendinimo metais. Taip nutiko dėl to, kad Vyriausybė kaip vieną iš savo įsipareigojimų buvo numačiusi sukurti konsultavimosi gaires viešojo sektoriaus institucijoms bei jas praktiškai išbandyti organizuodama septynias eksperimentines viešąsias konsultacijas. Kelios iš jų vyko Finansų bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijose, kurios jas panaudojo siekdamos geriau įgyvendinti įsipareigojimus, numatytus Lietuvos veiksmų plane.

Nors gyventojai turėjo daugiau galimybių įsitraukti, darbo grupė liko nuošalyje. Iki tarpinės AVP veiksmų plano vertinimo ataskaitos, Vyriausybės kanceliarija bendravo su darbo grupės nariais tris kartus: kurdama trečiąjį veiksmų planą, vėliau kviesdama aptarti jo įgyvendinimą, ir galiausiai – prašydama grįžtamojo ryšio tarpinei Vyriausybės kanceliarijos parengtai savęs įvertinimo ataskaitai. 2018 m. darbo grupė buvo atnaujinta ir susitiko tik kartą: 2018 m. birželio 14 d. darbo grupės nariai dalyvavo NPM tarpinės ataskaitos pristatyme ir vėliau tarėsi dėl naujo – ketvirtojo – veiksmų plano. Interviu metu ankstesnės darbo grupės nariai abejojo darbo grupės nauda ir dėl savo pačių indėlio.¹

Ieva Česnulaitytė iš Vyriausybės kanceliarijos pripažino, kad antraisiais veiksmų plano įgyvendinimo metais Vyriausybės kanceliarija daugiau dėmesio skyrė naujojo veiksmų plano ruošimui ir su darbo grupe dėl esamų įsipareigojimų įgyvendinimo daugiau nesikonsultavo.² Visgi ji pabrėžė, kad Vyriausybės kanceliarija subūrė partnerių tinklą, kurie, kaip tikimasi, dalyvaus kartu priimant sprendimus kitais metais.

Lentelė Nr. 2: Konsultacijos

Reguliarus partnerių forumas	Tarpinė	Galutinė
1. Ar forumas egzistavo?	Ne	Taip
2. Ar forumo nariai susitikdavo reguliariai?	Ne	Ne

Lentelė Nr. 3: Visuomenės įtaka

NPM perėmė Tarptautinės gyventojų įtraukimo asociacijos (*angl. International Association for Public Participation (IAP2)*) siūlomą „Dalyvavimo spektrą“³ ir pritaikė jį AVP iniciatyvai. Šis spektras parodo, kiek visuomenė buvo įsitraukusi į sprendimų priėmimą ir kokį poveikį galėjo turėti. Visoms AVP dalyvaujančioms šalims siūloma pasiekti „bendradarbiavimo“ lygį.

Visuomenės įtraukimo lygis		Tarpinė	Galutinė
Įgalina	Vyriausybė leidžia patiems gyventojams nuspręsti dėl veiksmų plane numatytų įsipareigojimų		
Bendradarbiauja	Vyksta interaktyvus procesas IR visuomenė kartu kuria veiksmų planą		
Įtraukia	Visuomenė gali teikti grįžtamąjį ryšį apie tai, kaip buvo svarstomi ir į veiksmų planą įtraukti įsipareigojimai		
Konsultuojasi	Visuomenė gali teikti pasiūlymus	✓	✓
Informuoja	Vyriausybė informuoja visuomenę apie veiksmų planą		
Nėra konsultacijų	Konsultacijos su visuomene nevyksta		

¹ Apklaustų darbo grupės narių sąrašą galima rasti tarpinėje NPM vertinimo ataskaitoje 2016–2017 m., https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

² Ieva Česnulaitytė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja, 2018 m. liepos 13 d.

³ Daugiau informacijos apie IAP2 spektrą:

http://c.ymcdn.com/sites/www.iap2.org/resource/resmgr/foundations_course/IAP2_P2_Spectrum_FINAL.pdf.

Apie vertinimą

Ataskaitoje naudojamą metodologiją ir vertinimo kriterijus galite rasti NPM Procedūrų gairėse.¹ Dėmesys atkreiptinas į vieną iš vertinimo metodų – „žvaigžde pažymėtus įsipareigojimus“ (☆). Jis išskirtinis dėl to, kad sulaukė skaitytojų dėmesio ir skatina AVP dalyvaujančias vyriausybes varžytis tarpusavyje. „Žvaigžde pažymėti įsipareigojimai“ laikomi pavyzdiniais ir tenkina keletą sąlygų:

- Ypatingi įsipareigojimai yra „vidutinio“ arba „didelio“ tikslumo. Toks įsipareigojimas turi būti aiškus, galima įvertinti jo potencialų poveikį;
- Įsipareigojimu siekiama atverti viešąjį sektorių ir jis turi atitikti bent vieną iš AVP vertybių: informacijos prieinamumą, gyventojų įtraukimą, viešojo sektoriaus atskaitingumą;
- Jei būtų įgyvendintas, įsipareigojimas turėtų turėti „transformacinį“ potencialų poveikį;²
- Įsipareigojimo vykdymas turėtų būti „baigtas“ arba pasiekta „esminė“ pažanga.

Pagal šiuos kriterijus Lietuva neturi nė vieno ypatingo įsipareigojimo.

Galiausiai čia pateikiama tik nedidelė dalis duomenų, kuriuos NPM yra surinkusi apie Lietuvos dalyvavimą AVP iniciatyvoje. Daugiau duomenų apie Lietuvą arba bet kurią kitą dalyvaujančią šalį galite rasti skiltyje „AVP tyrėjas“ (angl. *OGP Explorer*) šiuo adresu: www.opengovpartnership.org/explorer.

Apie skiltį „Ar tai atvėrė Vyriausybę?“

Neretai AVP veiksmų planuose įsipareigojimai suformuluojami aptakiai ir būna neaiškiai susiję su vyriausybės atvirumu, tačiau vis vien paskatina svarbias politines reformas. Kai kuriais kitais atvejais net ir „iš esmės“ arba „visiškai“ įgyvendinti įsipareigojimai neturi reikšmingo poveikio vyriausybės atvirumui.

Siekiant užčiuopti tai lemiančias subtilybes ir, svarbiausia, atsižvelgti į tikrąją vyriausybės veiksmų įtaką, galutinėje ataskaitoje NPM pristato vertinimo metodą „Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?“ Šiuo kriterijumi siekiama vertinti ne tik kokybinius ar kiekybinius rezultatus, bet ir jų poveikį Vyriausybės atvirumo praktikai. Ankščiau minėti „žvaigžde pažymėti įsipareigojimai“ apibrėžia potencialą, o „Vyriausybę atveriantys“ įsipareigojimai taip įvertinami dėl jų realios įtakos.

NPM tyrėjai taiko kriterijų „Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?“ atsižvelgdami į tai, ar įsipareigojimas susijęs su AVP vertybėmis, ir klausia, ar jį įgyvendinus pasikeitė nusistovėjusi Vyriausybės praktika.

Naudojama tokia skalė:

- Pablogino: dėl įgyvendinto įsipareigojimo Vyriausybės atvirumo praktika tapo prastesnė;
- Nepakeitė: Vyriausybės atvirumo praktika išliko tokia pati;
- Nežymiai pakeitė: pokytis pastebimas, tačiau jis nereikšmingas Vyriausybės atvirumo praktikai;
- Žymiai pakeitė: įgyvendinus įsipareigojimą aiškiai žengta į priekį tam tikroje politikos įgyvendinimo srityje, tačiau poveikis išliko ribotas;
- Išskirtinai pakeitė: reforma iš esmės pakeitė nusistovėjusią praktiką tam tikroje politikos įgyvendinimo srityje.

Siekdami prasmingai naudoti šį kriterijų, NPM tyrėjai veiksmų plano įgyvendinimo pradžioje įvertina *status quo*, o jam baigiantis – priemonės poveikį Vyriausybės atvirumo praktikoms.

Skaitytojai turėtų atkreipti dėmesį į vertinimo ribas. NPM galutinės ataskaitos yra paruošiamos vos keli mėnesiai po AVP veiksmų plano įgyvendinimo pabaigos ir remiasi informacija, kuri yra prieinama tuo metu. Taigi šioje ataskaitoje bei vadovaujantis šiuo kriterijumi nesiekama įvertinti ilgalaikio poveikio, o pats vertinimas apribotas veiksmų planų ciklais.

¹ NPM Procedūrų gairės: <https://www.opengovpartnership.org/about/independent-reporting-mechanism/about-irm>

² Tarptautinė ekspertų taryba pakeitė šį kriterijų 2015 m. Daugiau informacijos: <http://www.opengovpartnership.org/node/5919>

Įsipareigojimų įgyvendinimas

Bendra įsipareigojimų apžvalga

AVP iniciatyvoje dalyvaujančios vyriausybės sudaro veiksmų planus, kuriuose numatomi įsipareigojimai dvejų metų laikotarpiui. Jei dalis įsipareigojimų buvo įgyvendinta jau pirmaisiais ciklo metais, šioje apžvalgoje bus trumpai primenama, kas buvo padaryta, tačiau daugiausiai dėmesio skiriama minėtam kriterijui „Ar įsipareigojimas atvėrė vyriausybę?“. Daugiau informacijos rasite Tarpinėje Lietuvos NPM ataskaitoje 2017 m.

Trečiasis Lietuvos veiksmų planas apėmė tris sritis: viešojo sektoriaus atvirumą, korupcijos prevenciją ir skaidrumą, gyventojų įtraukimą į sprendimų priėmimą.

Lentelė Nr. 4: Įsipareigojimų įgyvendinimo apžvalga

Įsipareigojimų apžvalga	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Įgyvendinimas		Tarpinė Galutinė		Ar atvėrė Vyriausybę?				
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Pabaigtas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtinai
1. Atvirų duomenų portalas			✓		✓			✓					✓					✓			
2. Viešinti gyventojų galimybes dalyvauti		✓			✓				✓				✓		✓			✓			
3. Skelbti nac. ir savivaldos institucijų finansus		✓			✓			✓					✓					✓			
		✓			Neaišku					✓			✓					✓			

4. Reklama sveikatos apsaugoje												✓								
5. Informācijas pieinamums apie rīnkimus		✓			✓			✓	✓									✓		
6. Viešūjū konsultacūjū mechānizmas			✓			✓			✓			✓							✓	
7. Atvīrumo kultūra viešajame sektoriuje		✓				✓			✓			✓							✓	
8. NVO registras				✓	✓			✓			✓							✓		
9. NVO fondas			✓			✓			✓			✓						✓		

Kryptis Nr. I: Viešojo valdymo institucijų veiklos atvirumas visuomenei

I. Sukurti Lietuvos atvirų duomenų portalą ir integruoti į Europos bendrą skaitmeninę rinką

Įsipareigojimo tekstas:

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis			Potencialus poveikis				Įgyvendinimas		Tarpinė Galutinė		Ar atvėrė Vyriausybę?					
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Nedidelis	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Pabaigtas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtinai
I. Bendrai			✓		✓			✓			✓		✓				✓				

Įsipareigojimo tikslas

Įsipareigojimu siekiama sukurti centralizuotą atvirų duomenų platformą, kad viešojo sektoriaus kaupiami duomenys būtų patogiai prieinami tiek gyventojams, tiek verslui, siekiančiam komercinių ar nekomercinių tikslų. Taip pat numatyta šį portalą integruoti į Europos Sąjungos (ES) skaitmeninę rinką bei apmokyti valstybės institucijų specialistus naudotis atvirais duomenimis.

Įgyvendinimas

Tarpinė ataskaita: ribotai įgyvendinta

Tarpinės ataskaitos rengimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos (IVPK) buvo pradėjęs įgyvendinti visas keturias skirtinguose etapuose numatytas veiklas. Mokymų ir metodologijos pirkimas jau buvo įvykęs ir IVPK vertino gautus pasiūlymus. Tuo metu paties portalų kūrimo darbų pirkimas dar buvo ruošiamas, tikintis gauti finansavimą jį pabaigti. Daugiau informacijos galite rasti tarpinėje ataskaitoje.¹

Galutinė ataskaita: ribotai įgyvendinta

2017 m. gruodžio 11 d. IVPK pasirašė sutartį su konsultacine įmone „PricewaterhouseCoopers“, kuri įsipareigojo paruošti metodikos gaires atvirų duomenų portalų kūrimui ir viešojo sektoriaus darbuotojų mokymams.² Sutartyje numatyta, kad darbų įgyvendinimas užtruks nuo 29 iki 36 mėnesių. Pasak IVPK atstovo Juliaus Belicko, šis įsipareigojimas galėtų būti įgyvendintas 2020 m.³

Ataskaitos rengimo metu (2018 m. rugsėjo mėn.), valstybės tarnautojų mokymų medžiaga dar nebuvo parengta, patys mokymai taip pat nevyko.

IVPK partnerės, kurios ketina ištestuoti atvirų duomenų portalą (Valstybės mokesčių inspekcija, Nacionalinė mokėjimų agentūra prie Žemės ūkio ministerijos, Švietimo informacinių technologijų centras, Lietuvos darbo birža ir Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras), ataskaitos rengimo laikotarpiu inventorizavo savo institucijų kaupiamus duomenis ir ruošėsi jų atvėrimui. Inventorizacija ypač aktuali Lietuvai, nes, Valstybės kontrolės audito vertinimu, 95 proc. viešojo sektoriaus nėra inventorizavę savo turimų duomenų, todėl, kiek ir kokių duomenų turi valstybė, tiksliai nežinoma.⁴

Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?

Informacijos prieinamumas: nepasikeitė

Lietuvoje šiuo metu nėra atvirų duomenų portalo, tad, jei šis įsipareigojimas būtų įgyvendintas, jis galėtų pakeisti duomenų ir informacijos teikimo gyventojams bei verslui kultūrą. Nors potencialiai įsipareigojimas galėtų turėti didelį poveikį viešojo sektoriaus skaidrumui, šiuo laikotarpiu jis tokios įtakos neturėjo ir Vyriausybės neatvėrė.

Ar įsipareigojimas tęsiamas kitame veiksmų plane?

Rengiant šią ataskaitą (2018 m. rugsėjo mėn.), Lietuva dar nebuvo patvirtinusi ketvirtojo veiksmų plano. Vyriausybės kanceliarijos teigimu, perkelti į kitą veiksmų planą šį įsipareigojimą svarstoma, tačiau tam dar turės pritarti darbo grupė ir patvirtinti Vyriausybė.⁵

Įsipareigojimas svarbus siekiant pakeisti viešojo sektoriaus kaupiamų duomenų prieinamumą visuomenei, tačiau jis turėtų būti konkretesnis. Taip pat rekomenduojama konsultuojantis įtraukti platesnį ratą suinteresuotų šalių, kurios padėtų nuspręsti, kuriems duomenims verta teikti prioritetą ir atverti pirmiau.

¹ Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Tarpinė Lietuvos vertinimo ataskaita, 2016–2017, p. 25, https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

² Sutartis su įmone „PricewaterhouseCoopers“ NPM tyrėjai atsiųsta 2018 m. rugsėjo 25 d.

³ Julius Belickas, Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos, interviu su NPM tyrėja, 2018 m. rugsėjo 20 d.

⁴ Valstybės kontrolės audito ataskaita apie atvirus duomenis Lietuvoje, Nr. VA-P-900-I-25, 2016 m. lapkričio 29 d., https://www.vkontrole.lt/pranesimas_spaudai.aspx?id=22997.

⁵ Erika Kasiliūnaitė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 25 d.

2. Sukurti ir įgyvendinti informacijos apie Vyriausybės vykdomą veiklą ir visuomenės dalyvavimą valdyme viešinio priemonės

Įsipareigojimo tekstas:

Informacija apie Vyriausybės veiklą visuomenei turi būti lengvai prieinama ir pateikiama aiškiai ir suprantama forma jai priimtinaisiais komunikacijos kanalais. Kartu visuomenei turi būti prieinama informacija apie viešojo valdymo procesus ir galimybes juose dalyvauti. Būtina ne tik sistemingai viešinti šią informaciją, bet ir užtikrinti metodinę pagalbą institucijoms ir stiprinti jų gebėjimus, reikalingus viešojo valdymo procesų atvirumui didinti.

Etapai:

2.1. Parengtos Vyriausybės veiklos viešinio gairės (rekomendacijos), kaip užtikrinti visuomenei priimtina veiklos viešinio praktiką, orientuotą į bendrą standartą, interaktyvumą, grįžtamąjį ryšį ir efektyvumą, taikant šiuolaikiškus ir vienodus komunikacijos standartus, būdus ir priemones.

2.2. Sukurtas interaktyvus Vyriausybės veiklos elektroninis naujienlaiškis.

2.3. Sukurtas Vyriausybės veiklai pristatyti skirtas PowerPoint pateiktis šablonas (prezentacijos šablonas).

2.4. Sukurti Vyriausybės veiklos viešinio šablonai, suorganizuota „Atviros Vyriausybės“ viešinio kampanija „Facebook“ socialiniame tinkle.

Atsakinga institucija: Vyriausybės kanceliarija

Padedanti institucija (-os): Nenurodyta

Pradžia: 2016 m. gruodžio 31 d.

Pabaiga: 2017 m. gruodžio 31 d.

	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Tarpinė		Ar atvėrė Vyriausybę?						
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Nedidelis	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Pabaigtas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtinai
Įsipareigojimo apžvalga																					
2. Bendrai		↙			↙					↙			↙		↙			↙			

Įsipareigojimo tikslas

Įsipareigojimu siekiama informaciją apie Vyriausybės veiklas padaryti labiau prieinamą visuomenei bei viešinti galimybes gyventojams įsitraukti į sprendimų priėmimą. Vyriausybės kanceliarija ketina sukurti standartizuotą tokios informacijos pateikimo formą, kuria galėtų naudotis ministerijos, bei surengti mokymus apie gyventojų įtraukimą ministerijų bei kitų institucijų darbuotojams.

Įgyvendinimas

Tarpinė ataskaita: ribotai įgyvendinta

Tarpinės ataskaitos rengimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) Vyriausybės kanceliarija buvo sukūrusi galutinį Vyriausybės „stiliaus knygos“ juodrašį bei suplanavusi mokymus Vyriausybės ir Prezidentūros komunikacijos specialistams. Daugiau informacijos galite rasti tarpinėje ataskaitoje.¹

Galutinė ataskaita: baigtas

Vyriausybės kanceliarija sukūrė „stiliaus knygą“ ir parengė PowerPoint prezentacijų šabloną ministerijoms, taip pat – Vyriausybės veiklos viešinimo gaires, kuriose pateikiamos rekomendacijos, kaip ministerijoms reikėtų informuoti visuomenę apie savo veiklą. Jose yra logotipų pavyzdžiai, darbo kortelių, diplomų, padėkų ir kitų dokumentų šablonai, patarimai, kaip reaguoti ir elgtis kilus komunikacijos krizėms, kaip rengti spaudos konferencijas ar komunikacijos kampanijas.²

2018 m. balandžio–birželio mėn. Vyriausybės kanceliarija surengė 19 seminarų ir konsultacijų, kurių metu pristatė, kaip naudotis ir kasdieniame darbe pritaikyti parengtus šablonus ir rekomendacijas. 2018 m. spalio 30–31 d. Vyriausybės kanceliarija rengė kūrybinio rašymo mokymus valstybės tarnautojams. Juos vedė lektoriai iš Jungtinės Karalystės (JK): JK Vyriausybės komunikacijos departamento atstovas Davidas Watsonas ir Metropoliteno policijos komunikacijos specialistas Alexas Fedorcio. Mokymų metu aptarta, kaip formuluoti svarbiausias žinutes, tikslus, kaip perteikti juos visuomenei ir vėliau įvertinti komunikacijos sėkmę. Iš viso šiuose renginiuose dalyvavo 215 valstybės tarnautojų.³

Vyriausybės kanceliarija taip pat sukūrė Facebook puslapį „Piliečių ministerija“, kuriame skelbiama, ką veikia Vyriausybė ir kaip gyventojai gali įsitraukti į sprendimų priėmimą. Ataskaitos rašymo metu (2018 m. rugsėjo mėn.) paskyrą buvo pamėgę (*angl. Liked*) 2266 socialinio tinklo vartotojai ir ji turėjo 2388 sekėjus.⁴

Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?

Informacijos prieinamumas: nepasikeitė

Viešosios konsultacijos Lietuvoje nėra paplitusios: gyventojai dažnai nežino savo galimybių įsitraukti į sprendimų priėmimą, o viešojo sektoriaus institucijų teikiama informacija būna sudėtingai aprašyta ir sunkiai randama.⁵ Vyriausybės kanceliarija šiuo įsipareigojimu siekė apmokyti valstybės tarnautojus, kad jie tikslinę informaciją pateiktų paprasčiau ir suprantamiau. Pasak buvusios Vyriausybės kanceliarijos Komunikacijos departamento vedėjos Editos Banienės, ministerijoms trūksta komunikacinių įgūdžių viešinant viešąsias konsultacijas.⁶

Nors įsipareigojimas įgyvendintas, nė viena priemonė neatvėrė Vyriausybės. Nors Vyriausybės kanceliarijos Komunikacijos departamento vedėja Laima Patinskienė teigia, kad „stiliaus knyga“ ir patarimai valstybės tarnautojams buvo paklausūs, patys savaime jie informacijos apie viešąsias konsultacijas nepadarė prieinamesnės. Įrodymų, kad būtų pakitusi institucijų praktika, siekiant įtraukti gyventojus, nėra. Taip pat neaišku, kokį poveikį turėjo mokymai institucijų atstovams, nes Vyriausybės kanceliarija jų naudą ar aktualumą vertinimų neatliko.

Ar įsipareigojimas tęsiamas kitame veiksmų plane?

Rengiant šią ataskaitą (2018 m. rugsėjo mėn.) Lietuva dar nebuvo patvirtinusi ketvirtojo veiksmų plano. Vyriausybės kanceliarija šį įsipareigojimą jau įgyvendino ir neketino tęsti ateityje.⁷

Kadangi seminarai ir konferencijos nebūtinai pakeičia darbuotojų elgesį ar nuomonę, NPM tyrėja rekomenduoja ateityje vertinti renginio sėkmę ir prašyti dalyvių grįžtamojo ryšio. Taip pat rekomenduojama stebėti, ar ir kiek tam tikri veiksmai, priemonės bei renginiai keičia institucijų praktiką. Tam praverstų pirmiausia išbandyti metodiką su nedidele grupe ir įvertinti, kiek pasirinktos priemonės jai buvo naudingos.

¹ Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Tarpinė Lietuvos vertinimo ataskaita, 2016–2017, p. 25, https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

² Parengtas priemonės NPM tyrėja gavo 2018 m. rugsėjo 14 d.

³ Laima Patinskienė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 14 d.

⁴ Facebook paskyra „Piliečių ministerija“, https://www.facebook.com/pilieciuministerija/?ref=br_tf

⁵ Gyventojų apklausa apie savivaldybių atvirumą, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, 2014, <http://www.transparency.lt/tils-tyrimai-ir-analizes/>.

⁶ Edita Banienė, interviu su NPM tyrėja, 2017 m. rugsėjo 22 d. (galutinės ataskaitos rašymo laikotarpiu ji Vyriausybės kanceliarijoje nebedirbo).

⁷ Erika Kasiliūnaitė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 25 d.

Kryptis Nr. II: Korupcijos prevencija, skaidrumo skatinimas

3. Viešinti informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pajamas, išlaidas elektroninėje erdvėje

Įsipareigojimo tekstas:

Tikslas – sukurti ir įdiegti metodines ir IRT priemones, skirtas viešinti elektroninėje erdvėje informaciją apie VSS pajamas, išlaidas, kitus finansinius duomenis ir elektroninės paieškos bei analizės įrankius, skirtus surasti ir analizuoti piliečiams, nevyriausybiniams organizacijoms ir kitiems suinteresuotiems asmenims aktuali informaciją, kuri padės geriau suprasti viešųjų institucijų finansinę veiklą ir valstybės finansinių išteklių panaudojimą.

Etapai:

3.1. Sukurti teisinę bazę, kuri sudarys sąlygas skelbti visuomenei elektroninėmis priemonėmis duomenis ir informaciją apie valstybės ir savivaldybių įstaigų pajamas ir išlaidas, lėšų gavėjus.

3.2. Sukurta ir įdiegta informacinė Sistema, skirta informacijai apie valstybės ir savivaldybių įstaigų pajamas, pajamų šaltinius ir lėšų gavėjus viešinti.

Atsakinga institucija: Finansų ministerija

Padedanti institucija (-os): Informacinės visuomenės ir plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Savivaldybių asociacija

Pradžia: 2016 m. liepos 1 d.

Pabaiga: 2018 m. gruodžio 31 d.

	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Įgyvendinimas		Tarpinė Galutinė		Ar atvėrė Vyriausybę?				
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Nedidelis	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Pabaigas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtinai
Įsipareigojimo apžvalga																					
3. Bendrai		✓			✓			✓					✓				✓				

Įsipareigojimo tikslas

Įsipareigojimu siekiama viešinti daugiau tikslinės finansinės informacijos apie nacionalinių ir savivaldos institucijų pajamas ir išlaidas.

Igyvendinimas

Tarpinė ataskaita: Ribotas

2017 m. birželio 15 d. Finansų ministerija pasirašė sutartį su Europos socialinio fondo agentūra, kuri skyrė 580 000 EUR finansavimą informacinei sistemai ir metodinėms priemonėms, skirtoms aiškiai ir paprastai pateikti finansinę informaciją, sukurti. Patvirtinus biudžetą, Finansų ministerija paskelbė kvietimą teikti pasiūlymus šioms paslaugoms įsigyti ir viešojo pirkimo būdu atrinko bendrovę „Ernst & Young Baltic“. Jų užduotis buvo išskirti, kuriuos finansinius duomenis reikėtų atverti, koks šių duomenų poreikis, parengti technines specifikacijas interneto platformai bei metodiką kaštų ir naudos analizei. Finansų ministerija taip pat rengė susitikimus su NVO atstovais. Daugiau informacijos galite rasti tarpinėje ataskaitoje.¹

Galutinė ataskaita: Ribotas

Įsipareigojimo įgyvendinimas vis dar ribotas. „Ernst & Young Baltic“ atliko užsienio praktikos analizę ir pasidomėjo, kokią finansinę informaciją atvirų duomenų formatu skelbia Armėnija, Čekija, Estija, Kirgizija, Olandija, Slovėnija ir JAV.² Šios analizės pagrindu bendrovė parengė technines specifikacijas Finansų ministerijos interneto portalui. Bet paskelbus viešąjį pirkimą, ministerija negavo nė vieno pasiūlymo. Pasak Finansų ministerijos Valstybės išdo departamento direktoriaus pavaduotojos Rasos Kavolytės, dešimt IT įmonių teiravosi dėl pirkimo sąlygų,³ bet galiausiai nusprendė nedalyvauti dėl per mažo biudžeto numatytiems darbams atlikti (369 407 EUR).⁴

Tam, kad galėtų tęsti įsipareigojimą, Finansų ministerija svarsto mažinti portalo apimtis ir atsisakyti dalies funkcionalumą, pavyzdžiui, nerodyti planuojamų biudžetų. Tai dar turi patvirtinti speciali Finansų ministro įsakymu sudaryta darbo grupė, kurioje dalyvauja Finansų ministerijos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, IVPK ir savivaldybių asociacijos atstovai.⁵ Pasak R. Kavolytės, anksčiausiai portalas galėtų būti baigtas 2019 m. viduryje.

Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?

Informacijos prieinamumas: nepasikeitė

Lietuvos gyventojams trūksta informacijos apie savivaldybių finansus,⁶ tačiau iki šiol nebuvo sisteminių bandymų atverti ir nemokamai, centralizuotai teikti duomenis apie vietos ar nacionalinių institucijų pajamas bei išlaidas. Šiuo įsipareigojimu siekiama sukurti reguliariai atnaujinamą platformą apie nacionalinių ir vietos institucijų biudžetus ir taip spręsti būtent finansinės informacijos trūkumo problemą. Vis dėlto pokyčiai neįvyko, nes įsipareigojimas nebuvo įgyvendintas.

Ar įsipareigojimas tęsiamas kitame veiksmų plane?

Šios ataskaitos rengimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) Lietuva dar nebuvo patvirtinusi ketvirtojo veiksmų plano. Vyriausybės kanceliarijos teigimu, perkelti į kitą veiksmų planą šį įsipareigojimą svarstoma, tačiau tam dar turės pritarti darbo grupė ir patvirtinti Vyriausybė.⁷

NPM tyrėja rekomenduoja tęsti šį įsipareigojimą, nes Lietuvoje iki šiol nėra patogiai ir nemokamai prieinamų duomenų apie institucijų biudžetus. Be to, tyrimai rodo, kad gyventojams tokios informacijos trūksta. Atkreipiamas dėmesys, kad ateityje svarbu bent preliminariai įvertinti suplanuotų darbų kaštus – tai leistų išvengti rizikos, kad pirkimas neįvyks ir neatsiras tiekėjo, sutinkančio atlikti darbus pagal numatytą biudžetą.

¹ Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Tarpinė Lietuvos vertinimo ataskaita, 2016–2017, p. 30, https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

² Užsienio praktikos analizė, „Ernst & Young Baltic”,

https://pirkimai.eviesiejiirkimai.lt/app/rfq/publicpurchase_docs.asp?PID=407304

³ Viešasis pirkimas portalui sukurti, <https://cvpp.eviesiejiirkimai.lt/Notice/Details/2018-650460>

⁴ Rasa Kavolytė, Finansų ministerija, interviu su NPM tyrėja, 2018 m. rugsėjo 11 d.

⁵ Finansų ministro įsakymas suformuoti darbo grupę, Nr. IK-246, 2016 m. birželio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b937cc20332f11e6a222b0cd86c2adfc/ljwNdhdVfx?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=6558f856-9b62-4998-a7e6-39e6a0a056dd>

⁶ Gyventojų apklausa apie savivaldybių atvirumą, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, 2014, <http://www.transparency.lt/tils-tyrimai-ir-analizes/>.

⁷ Erika Kasiliūnaitė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 25 d.

4. Sukurti ir transliuoti socialinę reklamą, kurios tikslinė tema - korupcijos prevencija sveikatos priežiūros sistemoje

Įsipareigojimo tekstas:

Bus sukurta socialinė reklama, skirta korupcijos prevencijai sveikatos priežiūros sistemoje, kuri bus transliuojama kasmet iki 2019 m. gruodžio 31 d. Siekiant kryptingai taikyti antikorupcines priemones, bus kuriama antikorupcinės socialinės reklamos (korupcijos prevencija sveikatos priežiūros sistemoje) vykdymo strategija. Bus parengtas priemonių planas: suformuoti antikorupcinės reklamos tikslai ir uždaviniai, numatyti konkretūs subjektai, atsakingi už antikorupcinės informacijos rengimą ir pateikimą jos skleidėjams, transliavimo intensyvumas ir informacijos rengimo bei sklaidos biudžetas. Socialinės antikorupcinės reklamos vykdymo Sistema (strategija) yra būtina siekiant, kad informacinės ir švietimo kampanijos būtų skleidžiamos sistemiškai ir apimtų kelias visuomenės informavimo priemones, siekiant didesnio teikiamos informacijos pasiekiamumo. Bus parengtas audiovizualinių priemonių paketas.

Etapai:

4.1. Sukurtas audiovizualinių priemonių paketas, skirtas korupcijos prevencijai sveikatos priežiūros sistemoje

Atsakinga institucija: Sveikatos apsaugos ministerija

Padedanti institucija (-os): Specialiųjų tyrimų tarnyba

Pradžia: 2016 m. sausio 1 d.

Pabaiga: 2016 m. gruodžio 31 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis			Potencialus poveikis				Įgyvendinimas		Tarpinė Galutinė		Ar atvėrė Vyriausybę?						
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Nedidelis	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Baigtas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtinai	
4. Bendrai		✓			Neaišku				✓			✓						✓				

Įsipareigojimo tikslas

Siekiant sumažinti korupcijos problemą sveikatos apsaugoje, Sveikatos apsaugos ministerija užsibrėžė tikslą sukurti socialines antikorupcines reklamas gyventojams.

Įgyvendinimas

Tarpinė ataskaita: nepradėta

Sveikatos apsaugos ministerija vertinimo laikotarpiu dar nebuvo pradėjusi įgyvendinti šio įsipareigojimo ir rengė paraišką finansavimui gauti iš Europos socialinio fondo agentūros. Daugiau informacijos galite rasti tarpinėje ataskaitoje.¹

Galutinė ataskaita: ribotas

2018 m. rugpjūčio mėn. Sveikatos apsaugos ministerija pasirašė sutartį su įmonėmis „Vox Vera“ ir „Vizeum“, kad jos parengtų komunikacijos planus ir sukurtų socialinę antikorupcinę reklamą.² Numatyta, kad darbai turėtų būti atlikti per dvejus metus, jų vertė – 411 000 EUR.³

Pasak Sveikatos apsaugos ministerijos patarėjos Loretos Katinienės, ministerija tik pradėjo įgyvendinti įsipareigojimą ir 2018 m. rugsėjį buvo publikavusi vieną interviu naujienų portale DELFI.lt. Iš viso ketinama skirtingose žiniasklaidos priemonėse viešinti 100 skirtingų užsakytų tekstų.⁴

Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?

Informacijos prieinamumas: nepasikeitė

Piliečių dalyvavimas: nepasikeitė

Viešasis atskaitingumas: nepasikeitė

Įsipareigojimas tiesiogiai nėra susijęs nė su viena AVP vertybe. Socialinė reklama tam tikrais atvejais gali keisti gyventojų elgesį, tačiau ji Vyriausybės neatveria, viešai prieinamos informacijos iš viešojo sektoriaus nedidėja, gyventojai taip pat dėl to neturi daugiau galimybių dalyvauti viešojo valdymo procesuose. Turint omenyje korupcijos mastą sveikatos apsaugoje, nėra tikėtina, kad socialinė reklama galėtų išspręsti ir šią problemą.⁵

Ar įsipareigojimas tęsiamas kitame veiksmų plane?

Šios ataskaitos rengimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) Lietuva dar nebuvo patvirtinusi ketvirtojo veiksmų plano, tačiau Vyriausybės kanceliarija informavo, kad šio įsipareigojimo tęsti neketina.⁶

Įsipareigojimas yra viena iš numatytų antikorupcinių priemonių, kurių ketinama imtis mažinant korupciją sveikatos apsaugoje. Nors numatytos veiklos gali būti svarbios jas derinant su kitomis priemonėmis, šis įsipareigojimas, kaip jis yra surašytas dabartiniame veiksmų plane, neatitinka AVP vertybių ir rekomenduojama kitame veiksmų plane jo netęsti.

¹ Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Tarpinė Lietuvos vertinimo ataskaita, 2016–2017, p. 33, https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

² Loreta Katinienė, Sveikatos apsaugos ministerija, laiškas NPM tyrėjai, 2018 m. rugsėjo 28 d. Pateikti sutartį ministerija atsisakė.

³ Loreta Katinienė, Sveikatos apsaugos ministerija, laiškas NPM tyrėjai, 2018 m. rugsėjo 28 d.

⁴ Užsakytas tekstas portale DELFI.LT <https://www.delfi.lt/partnerio-turinys/nekisk-kysio/duodate-kysi-gydytojui-mokate-uz-savo-tikejima-kad-gydys-geriau.d?id=79120631>

⁵ Lietuvos korupcijos žemėlapis, Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2016, <https://goo.gl/B4dqVn>

⁶ Erika Kasiliūnaitė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 25 d.

5. Sukurti teisinės, organizacinės ir techninės priemonės, kad būtų galima patogiu būdu gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose, aukas politinės kampanijos dalyviams

Įsipareigojimo tekstas:

Bus sukurta ir įdiegta sistema, per kurią bus galima gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose ir auką politinės kampanijos dalyviui.

Atsakinga institucija: Vyriausioji rinkimų komisija

Padedanti institucija (-os): Teisingumo ministerija

Pradžia: Nenurodyta

Pabaiga: Nenurodyta

	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Įgyvendinimas		Tarpinė Galutinė		Ar atvėrė Vyriausybę?				
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Nedidelis	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Baigtas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtinai
Įsipareigojimo apžvalga																					
5. Bendrai		✓			✓			✓		✓			✓					✓			

Įsipareigojimo tikslas

Įsipareigojimu siekiama patogiai viešinti informaciją apie rinkimus, leisti gyventojams lengvai sužinoti apie jų pačių skirtas aukas politinių kampanijų dalyviams. Tačiau veiksmų plane nepatikslinkama, ką konkrečiai reiškia „sukurti teisinės, organizacinės ir techninės priemonės“, neatskleidžiama, kokia būtent informacija taps patogiau prieinama.

Įgyvendinimas

Tarpinė ataskaita: ribotas

Sistemai sukurti Vyriausioji rinkimų komisija (VRK) teikė paraišką lėšoms gauti iš ES struktūrinių fondų ir vertinimo laikotarpiu laukė sprendimo. Daugiau informacijos galite rasti tarpinėje ataskaitoje.¹

Galutinė ataskaita: ribotas

VRK vis dar nebuvo gavusi galutinio sprendimo ir pagal Vidaus reikalų ministerijos (VRM) pastabas taisė savo paraišką, kuri svarstymui buvo pateikta 2016 m. spalio 31 d.²

Pasak VRM, VRK pateiktas investicijų projektas neatitiko projektų, finansuojamų pagal 2014-2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ įgyvendinimo priemonę „Nacionalinių kovos su korupcija priemonių įgyvendinimas“ atrankos kriterijų ir investicijų projektų rengimo metodologinių reikalavimų.³ Visgi, VRM Regioninės politikos departamento Europos socialinio fondo skyriaus vedėjos Eglės Šarkauskaitės teigimu, lėšos VRK projektui yra numatytos, o sprendimą dėl jų skyrimo ministerija turi priimti 2018 m. spalio mėn.

Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?

Informacijos prieinamumas: nepasikeitė

Įsipareigojimas nebuvo įgyvendintas, todėl informacijos prieinamumas nepasikeitė.

Ar įsipareigojimas tęsiamas kitame veiksmų plane?

Šios ataskaitos rengimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) Lietuva dar nebuvo patvirtinusi ketvirtojo veiksmų plano, tačiau Vyriausybės kanceliarija informavo, kad šio įsipareigojimo tęsti neketina.⁴

Šis įsipareigojimas perkeltas iš Nacionalinės kovos su korupcija programos 2015–2025, kurioje nurodomos opiausios su korupcija susijusios problemos bei priemonės, kuriomis bus siekiama jas sumažinti, taip pat už tai atsakingos institucijos. Programoje nurodyta, kad VRK šį įsipareigojimą turi įgyvendinti iki 2019 m., tad savo veiksmus koordinuoja atsižvelgdama į šį terminą, o ne AVP veiksmų plane numatytas datas. NPM tyrėja šio įsipareigojimo į kitą AVP veiksmų planą rekomenduoja neperkelti.

¹ Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Tarpinė Lietuvos vertinimo ataskaita, 2016–2017, p. 35, https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

² Kristina Ivanauskaitė-Pettinari, Vyriausioji rinkimų komisija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 24 d.

³ Eglė Šarkauskaitė, Vidaus reikalų ministerija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 17 d.

⁴ Erika Kasiliūnaitė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 25 d.

Kryptis III: Piliečių dalyvavimo ir įsitraukimo į viešuosius valstybės reikalus didinimas

6. Sukurti konsultavimosi su visuomene mechanizmą

Įsipareigojimo tekstas:

Įsipareigojimas sukurti konsultavimosi su visuomene mechanizmą siejamas su tikslu reglamentuoti viešųjų konsultacijų vykdymo procedūrą ir parengus metodinius dokumentus formuoti bendrą konsultavimosi praktiką tarp institucijų. Pagrindinis tikslas paskatinti visuomenę aktyviau dalyvauti viešojo valdymo procesuose.

Etapai:

6.1. Bus parengta viešųjų konsultacijų metodika, į kurią atsižvelgiant bus formuojama bendra viešųjų konsultacijų praktika ir visuomenė skatinama aktyviau dalyvauti valdyme.

6.2. Gairės padės institucijoms pasirinkti optimalų konsultavimosi būdą ir per konkrečius pavyzdžius formuoti bendrą viešųjų konsultacijų praktiką

6.3. Parengtas (sukurtas) elektroninis leidinys ir informacinis vaizdo klipas įvairiais komunikavimo kanalais bus pristatomas (viešinamas) institucijoms ir visuomenei, taip skatinant institucijas naudotis sukurtais metodiniais dokumentais, o visuomenę - dalyvauti konsultacijose

6.4. Siekiant įvertinti, kokį poveikį ir kam daro taikomos atitinkamos visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo procesuose priemonės, bus parengta ir praktiškai išbandyta visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo procesuose stebėsenos metodika. Šioje metodikoje bus pateikiamos rekomendacijos, kaip vykdyti viešųjų konsultacijų ir kitų visuomenės dalyvavimo viešajame valdyme priemonių taikymo rezultatų stebėseną, vertinimą ir jų viešinimą.

6.5. Remiantis metodikos nuostatomis, bus periodiškai stebimas ir vertinamas visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo procesuose veiksmingumas.

Atsakinga institucija: Vyriausybės kanceliarija

Padedanti institucija (-os): Vidaus reikalų ministerija

Pradžia: 2016 m. gruodžio 31 d.

Pabaiga: 2018 m. birželio 30 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Įgyvendinimas		Tarpinė Galutinė		Ar atvėrė Vyriausybę?				
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Nedidelis	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Baigtas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtiniai

Įsipareigojimo tikslas

Šiuo įsipareigojimu siekiama paskatinti gyventojus įsitraukti (1) sukuriant viešųjų konsultacijų metodologiją, (2) sukuriant gaires šios metodologijos taikymui, (3) viešinant vaizdo klipą apie metodologijos naudojimą, (4) kuriant metodologiją viešųjų konsultacijų stebėsenai ir vertinimui bei (5) reguliariai stebint ir vertinant gyventojų įsitraukimą pagal sukurtos metodologijos taikymą.

Įgyvendinimas

Tarpinė ataskaita: ribotas

Vertinimo laikotarpiu Vyriausybės kanceliarija rengė viešųjų konsultacijų metodiką ir jos taikymo gaires viešojo sektoriaus institucijoms. Pirmiausia jas turėjo išbandyti septynios institucijos.¹ Daugiau informacijos galite rasti tarpinėje ataskaitoje.²

Galutinė ataskaita: esminis

Pabaigtą konsultacijų metodiką Vyriausybės kanceliarija pristatė 2018 m. gegužės 24 d.³ Kaip NPR tyrėjai sakė leva Česnulaitytė iš Vyriausybės kanceliarijos, pristatymo tikslas buvo supažindinti valstybės tarnautojus su pagrindiniais viešųjų konsultacijų rengimo principais ir jų taikymu darbe.⁴

Tam, kad valstybės tarnautojai tikrai suprastų, kaip įtraukti gyventojus į sprendimų priėmimą, Vyriausybės kanceliarija parengė trumpą vaizdo klipą apie viešąsias konsultacijas ir surengė 11 mokymų, kuriuose dalyvavo Finansų, Krašto apsaugos, Vidaus reikalų, Susisiekimo, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos, Žemės ūkio, Energetikos, Ūkio ir Aplinkos ministerijų atstovai.⁵

Kaip ir planuota, Vyriausybės kanceliarija metodiką išbandė septyniose viešojo sektoriaus institucijose ir kvietė gyventojus išreikšti nuomonę dėl viešųjų erdvių, privačių duomenų apsaugos ir kitų klausimų. Pavyzdžiui, per konsultaciją internetu⁶ gyventojai balsavo dėl atminties memorialo Lukiškių aikštėje Vilniuje, per susitikimus su ekspertais institucijose teikė savo pasiūlymus dėl asmens duomenų apsaugos reguliavimo Lietuvoje.⁷ Po šių bandomųjų konsultacijų Vyriausybės kanceliarija parengė vidinį įsivertinimą, kuriame apžvelgiamos konsultacijų sėkmės ir nesėkmės bei teikiami patarimai, kaip konsultacijas surengti geriau ateityje.⁸

Visgi, nors planuota, Vyriausybės kanceliarija neparengė metodikos, pagal kurią turėjo periodiškai stebėti ir vertinti visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo procesuose veiksmingumą. Gitanos Jurjonienės iš Vyriausybės kanceliarijos teigimu, šiai metodikai parengti yra gautas finansavimas iš ES struktūrinių fondų, todėl ji bus baigta 2019 m.⁹

Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?

Piliečių įtraukimas: nedidelis

Viešųjų konsultacijų metodika yra svarbus žingsnis siekiant aktyviau ir kokybiškiau įtraukti gyventojus į sprendimų priėmimą. Tačiau vien jos nepakanka, kad būtų pasiektas užsibrėžtas tikslas „paskatinti visuomenę aktyviau dalyvauti viešojo valdymo procesuose“, ypač turint omenyje žemą piliečių įsitraukimo lygį Lietuvoje.

Kadangi vertinimo metodika nebuvo sukurta, lieka neaišku, kiek Vyriausybės surengti mokymai ir pati metodika galėjo prisidėti prie kiekvienos dalyvavusios ministerijos darbo kokybės. NPM tyrėja šio įsipareigojimo pokytį pažymėjo kaip „nedidelį“, nes išbandant metodiką gyventojai vis tik galėjo

įsitraukti į viešuosius svarstymus, o institucijos turi gaires, galinčias padėti joms kurti demokratiškesnį viešąjį valdymą.

Ar įsipareigojimas tęsiamas kitame veiksmų plane?

Šios ataskaitos vertinimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) Lietuva dar nebuvo patvirtinusi ketvirtojo veiksmų plano. Vis tik Vyriausybės kanceliarija informavo, kad įsipareigojimą ketinama perkelti, jei tam pritaris darbo grupė ir Vyriausybė, tvirtinanti Lietuvos AVP veiksmų planus.¹⁰

NPM tyrėja rekomenduoja šį įsipareigojimą tęsti, tačiau pataria siaurinti jo tikslą ir pirmiausia siekti pokyčių ne visoje Lietuvoje, o keliose institucijose. Jei modelis veiktų keliose tikslingai parinktose institucijose, galima būtų bandyti jį taikyti plačiau ir taip siekti pokyčių didinant piliečių dalyvavimą visoje šalyje.

¹ Septynios ministerijos, išbandžiusios metodiką: Vidaus reikalų, Energetikos, Švietimo ir mokslo, Energetikos, Sveikatos apsaugos, Teisingumo, Ūkio ministerijos ir Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras.

² Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Tarpinė Lietuvos vertinimo ataskaita, 2016–2017, p. 37, https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

³ Viešųjų konsultacijų metodika: <https://epilietis.lrv.lt/lt/dalyvauk-1/viesuju-konsultaciju-metodika>

⁴ Ieva Česnulaitytė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja, 2018 m. liepos 13 d.

⁵ Registracijos anketas NPM tyrėja gavo el. paštu, 2018 m. rugsėjo 10 d.

⁶ Viešoji konsultacija dėl Lukiškių aikštės memorialo vyko 2017 m. lapkričio 3–9 d., <https://epilietis.lrv.lt/lt/konsultacijos/lukiskiu-aikste>

⁷ Viešoji konsultacija vyko 2017 m. rugsėjo 19 d. Įrašas prieinamas internetu: <https://epilietis.lrv.lt/lt/konsultacijos/bendrojo-duomenu-apsaugos-reglamento-igyvendinimas-lietuvoje>

⁸ Konsultacijų įsivertinimas viešai neprieinamas, tačiau buvo siųstas NPM tyrėjai el. paštu, 2018 m. liepos 26 d.

⁹ Projektas „Atviros Vyriausybės iniciatyvos“, Nr. 10.1.2-ESFA-V-915-01-0001, <http://lrvk.lrv.lt/lt/apie-vyriausybes-kanceliarija/projektai/vykdomi-projektai/atviros-vyriausybes-iniciatyvos>

¹⁰ Erika Kasiliūnaitė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 25 d.

7. Ugdyti atviro viešojo valdymo kultūrą valstybės tarnyboje diegiant atviros Vyriausybės partnerystės vertybes

Įsipareigojimo tekstas:

Svarbu, kad valstybės tarnautojai ir darbuotojai, kurie savo kasdienėje veikloje susiduria su piliečiais, gerai suprastų atviro viešojo valdymo prasmę ir metodus, tinkamai taikytų atviro viešojo valdymo principus savo kasdieniauose darbuose. Butina, kad valstybės ir savivaldybių institucijos kartu su pilietine visuomene turėtų organizuoto bendradarbiavimo platformą, kuri padėtų perprasti atviro viešojo valdymo prasmę ir metodus, taip pat sudarytų prielaidas valdžios institucijoms ir pilietinės visuomenės atstovams bendradarbiauti kasdienėje veikloje.

Etapai:

7.1. Surengtos konferencijos ir seminarai kartu su pilietine visuomene;

7.2. Suorganizuoti mokymai valstybės tarnautojams

Atsakinga institucija: Vyriausybės kanceliarija

Padedanti institucija (-os): Ministerijų ir joms pavaldžių įstaigų atstovai, savivaldybių administracija atstovai

Pradžia: 2016 m. gruodžio 31 d.

Pabaiga: 2018 m. birželio 30 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Įgyvendinimas		Tarpinė Galutinė		Ar atvėrė vyriausybę?				
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Nedidelis	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Baigtas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtinai
7. Bendrai		✓				✓				✓				✓			✓				

Įsipareigojimo tikslas

Įsipareigojimu siekiama ugdyti viešojo valdymo kultūrą Lietuvos viešajame sektoriuje ir sukurti pilietinės visuomenės bei valstybės tarnautojų ir darbuotojų bendradarbiavimo forumą.

Įgyvendinimas

Tarpinė ataskaita: ribotas

Vertinimo laikotarpiu veiklos buvo tik prasidėjusios ir Vyriausybės kanceliarija buvo suorganizavusi vieną apvaliojo stalo diskusiją apie valdžios atvirumą. Daugiau informacijos galite rasti tarpinėje ataskaitoje.¹

Galutinė ataskaita: esminis

2018 m. kovo mėn. Vyriausybės kanceliarija sukūrė forumą „Atviros vyriausybės tinklas“, vienijantį atviru viešuoju valdymu suinteresuotas šalis ir leidžiantį joms – gyventojams, NVO, akademikams, verslininkams, viešojo sektoriaus atstovams – tartis dėl AVP veiksmų planų sudarymo ir jų veiklų įgyvendinimo. Ataskaitos rašymo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) tinklą sudarė 63 nariai: 31 NVO atstovas, septyni akademikai, aštuoni viešojo sektoriaus darbuotojai, trys verslininkai, likę – aktyvūs Lietuvos gyventojai. Tinklas atviras visiems, tereikia užpildyti Vyriausybės kanceliarijos interneto svetainėje pateikiamą anketą² ir joje nurodyti savo interesų lauką bei kontaktus. Vyriausybės kanceliarija kviečia gyventojus prisijungti, skelbdama informaciją savo svetainėje ir Facebook paskyroje.³ Greta Juodokaitė iš Vyriausybės kanceliarijos teigia, kad tinklo nariai bus kviečiami diskutuoti dėl ketvirtojo AVP veiksmų plano ir teikti savo komentarus bei pasiūlymus dėl jo įgyvendinimo.⁴

Vyriausybės kanceliarija taip pat ketino rengti seminarus apie atvirą viešojo valdymo kultūrą, tačiau tai neįvyko. Bet šie seminarai numatyti 2018 m. rudenį ir 2019 m. pavasarį. Tikimasi, kad juose iš viso dalyvaus apie 220 valstybės tarnautojų.⁵

Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?

Piliečių įtraukimas: nedidelis

Vyriausybės kanceliarija nebaigė įgyvendinti šio įsipareigojimo, tad jo poveikis – nedidelis. Nors buvo sukurtas „Atviros vyriausybės tinklas“ – teigiamas žingsnis, formuojant atvirumo kultūrą viešajame sektoriuje – jam šiuo metu priklauso 63 asmenys. Valstybėje, kurioje gyvena apie 2,8 mln. gyventojų, tai nėra reikšminga iniciatyva, ypač turint omenyje, kad Vyriausybės kanceliarija užsibrėžė tikslą skatinti atvirumo kultūrą visoje šalyje.⁶

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) rekomenduoja Lietuvai skatinti atvirą viešąjį sektorių, tačiau mažai tikėtina, kad pasirinktos priemonės – konferencijos ir renginiai – galėtų keisti susiformavusią kultūrą.⁷ Tai pabrėžia ir jaunųjų profesionalų programos „Kurk Lietuvai“ atlikta studija, analizavusi viešojo sektoriaus organizuojamų renginių poveikį.⁸

Ar įsipareigojimas tęsiamas kitame veiksmų plane?

Šios ataskaitos rengimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) Lietuva dar nebuvo patvirtinusi ketvirtojo veiksmų plano, bet Vyriausybės kanceliarija informavo, kad įsipareigojimo tęsti neketina.⁹

NPM tyrėja taip pat nerekomenduoja perkelti šio įsipareigojimo į kitą veiksmų planą. Įsipareigojimas suformuluotas abstrakčiai, sunku įvertinti galimą pokytį. Visgi jei Vyriausybės kanceliarija siekia iš esmės pakeisti viešojo sektoriaus darbuotojų požiūrį į atvirą valdymą ir piliečių įtraukimą, rekomenduojama pirmiausia pasirinkti kelias institucijas ir jose išbandyti mokymų tikslingumą, įvertinti sėkmę ir tada svarstyti galimybę taikyti pažangesnes priemones nei apskritojo stalo diskusijos.

¹ Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Tarpinė Lietuvos vertinimo ataskaita, 2016–2017, p. 40,

https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

² Anкета norintiems prisijungti prie tinklo: <https://epilietis.lrv.lt/formos/atviros-vyriausybes-tinklo-nario-anketa>

³ Kvietimas jungtis prie tinklo: <https://epilietis.lrv.lt/formos/atviros-vyriausybes-tinklo-nario-anketa>

⁴ Greta Juodokaitė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja, 2018 m. rugsėjo 7 d.

⁵ NPM tyrėja 2018 m. rugsėjo 10 d. gavo planuojamų renginių sąrašą, tačiau programų ir lektorių dar nebuvo.

⁶ Statistikos departamentas, demografiniai duomenys: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?theme=all#/>

⁷ Lietuva: skatinant atvirą ir įtraukiantį sprendimų priėmimą, skyrius „Įvertinimas ir rekomendacijos“, p. 19, EBPO Viešojo valdymo peržiūra, 2015, <https://goo.gl/2cqac2>

⁸ „Viešojo sektoriaus renginių naudos ir rezultatų matavimo efektyvinimas, siekiant didinti šalies ūkio konkurencingumą“, analizė, Greta Juodokaitė, Ieva Česnulaitytė, 2016, <https://goo.gl/xL23cD>

⁹ Erika Kasiliūnaitė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 25 d.

8. Sukurti NVO duomenų bazę

Įsipareigojimo tekstas:

Bendros NVO duomenų bazės (įskaitant duomenis apie potencialius pareiškėjus, siekiančius gauti valstybės finansavimą ir atsiskaitančius už gautas lėšas) tikslas – sukurti išskirtinę duomenų sistemą, kuri teiktų standartizuotą informaciją apie Lietuvos nevyriausybinį sektorių ir jo dalyvavimą įgyvendinant viešąsias valstybės/ savivaldybių institucijų konkurso būdu finansuojamas programas. Ši duomenų bazė sudarytų sąlygas sukurti konsoliduotos informacijos rinkimo ir sklaidos priemonę Lietuvos statistikos departamentui, nevyriausybinių sektorius ir valstybinių institucijų atstovams, akademinėi bendruomenei ir visai visuomenei.

Atsakinga institucija: Teisingumo ministerija

Padedanti institucija (-os): VĮ Registrų centras, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, NVO taryba, Nacionalinė NVO koalicija

Pradžia: 2016 m. rugsėjo 30 d.

Pabaiga: 2017 m. gruodžio 31 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Įgyvendinimas		Tarpinė Galutinė		Ar atvėrė Vyriausybę?				
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Nedidelis	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Baigtas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtinai
8. Bendrai				✓	✓			✓			✓			✓			✓				

Įsipareigojimo tikslas:

Šiuo įsipareigojimu siekiama sukurti Lietuvoje veikiančių NVO duomenų bazę bei bent dalį informacijos apie jų veiklas skelbti nemokamai.

Įgyvendinimas

Tarpinė ataskaita: ribotas

Vertinimo laikotarpiu institucijos nesutarė, kuri turėtų būti atsakinga už šį įsipareigojimą, numatyti darbai vėlavo. 2017 m. rugsėjį jaunųjų profesionalų programos „Kurk Lietuvai“ dalyviai savo iniciatyva perėmė įsipareigojimą ir pradėjo analizuoti užsienio šalių NVO registrus. Daugiau informacijos galite rasti tarpinėje ataskaitoje.¹

Galutinė ataskaita: ribotas

2018 m. kovo mėn. programa „Kurk Lietuvai“ pabaigė užsienio šalių analizę ir parengė rekomendacijas Lietuvai.² Jose nurodoma, kaip galėtų būti patikslintas NVO apibrėžimas ir kokių pakeitimų reiktų šiuo metu galiojančiam NVO plėtros įstatymui (tai, ką tarpinėje NPM ataskaitoje rekomendavo ir tyrėja). Atlikus šiuos žingsnius, atsirastų galimybė tiksliau apibrėžti NVO ir būtų aišku, kurios organizacijos gali taip vadintis ir būti įtrauktos į NVO registrą, o kurios kriterijų neatitinka.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija parengė NVO plėtros įstatymo pakeitimus ir užregistravo juos 2018 m. birželio 12 d.³ Suinteresuotos šalys turėjo aštuonias dienas savo komentarams pateikti, o 2018 m. birželio 27 d. vyko viešoji konsultacija.⁴ Ji buvo transliuojama internetu, o šios ataskaitos rengimo rašymo laikotarpiu įrašas buvo prieinamas socialiniame tinkle Facebook. Iš viso konsultacijoje dalyvavo 39 asmenys,⁵ daugiau nei 2000 žiūrėjo įrašą internete.⁶

Buvusi minėtos programos „Kur Lietuvai“ dalyvė, šiuo metu – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos specialistė Aurelija Olendraitė teigė, kad per viešąją konsultaciją gauta įžvalgų, kurias ministerija svarstys taisydamą įstatymo projektą iki jo teikimo Seimui.⁷

Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?

Informacijos prieinamumas: nepasikeitė

Įsipareigojimu siekta sukurti viešai prieinamą NVO registrą, kuris pirmą kartą atvertų duomenis apie NVO. Šiuo metu tokie duomenys centralizuotai kaupiami VĮ Registrų centras, kuriai NVO, kaip ir kiti juridiniai asmenys, teikia duomenis apie savo struktūrą, kontaktus, veiklas, finansus. Ši informacija nėra vieša, nes gyventojai ją gali gauti tik susimokėję.

Kadangi įsipareigojimas dar nėra įgyvendintas, poveikio informacijos prieinamumui apie NVO ir jų veiklą nebuvo.

Ar įsipareigojimas tęsiamas kitame veiksmų plane?

Šios ataskaitos rengimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) Lietuva dar nebuvo patvirtinusi ketvirtojo veiksmų plano, bet Vyriausybės kanceliarija informavo, kad įsipareigojimą ketina tęsti. Tam dar turi pritarti darbo grupė ir Vyriausybė, tvirtinanti Lietuvos AVP veiksmų planus.⁸

NVO plėtros įstatymo taisydas – itin svarbus žingsnis įgyvendinant įsipareigojimą, nes nepatikslingas NVO apibrėžimo vargiai įmanoma organizacijas priskirti NVO. Lietuvos gyventojai kasmet gali vieną arba du procentus nuo savo gyventojų pajamų mokesčio skirti NVO, tačiau daugelis NVO neturi savo svetainių, kuriose informuotų apie veiklas ir pasiekimus.⁹ NVO registras tai išspręstų, nes gyventojai galėtų pirmą kartą neribotai ir viešai ne tik sužinoti, kurios organizacijos yra NVO, bet ir ką jos veikia, kaip vertinti jų pasiekimus. NPM tyrėja įsipareigojimą pataria tęsti ir kitame veiksmų plane.

¹ Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Tarpinė Lietuvos vertinimo ataskaita, 2016–2017, p. 42, https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

² NVO duomenų bazės steigimo koncepcija, programa „Kurk Lietuvai“: <http://kurk.lt/projektai/nvo-duomenu-bazes-steigimo-koncepcijos-parengimas-3/>

³ NVO plėtros įstatymo projektas, Nr. 18-7328: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/80bac6136e3b11e89bb0cb50d0500eab?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=e41cdca5-2971-4e4d-9d77-4c02c4f00bc4>

⁴ Kvietimas į viešąją konsultaciją: <https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/viesoji-konsultacija-kviciame-diskutuoti-kokiu-naujoviu-reikia-nevyriausybinu-organizaciju-veiklos-pletrai>

⁵ Daugiausiai dalyvių buvo iš NVO sektoriaus, visą registracijos sąrašą NPM tyrėja gavo el. paštu, 2018 m. rugsėjo 11 d.

⁶ Viešosios konsultacijos vaizdo įrašas:

[https://www.facebook.com/pilieciuministerija/videos/473718666382666/?hc_ref=ARS088iPu4vc7UM1vwCeBLbpl_YporxXogXjhCONFzO_199bsYOHo0AUxu9XBjdRBVM&_xts__\[0\]=68.ARDEzsXHzyUuSKNXuDnLN4plDsmn19UQ1p_et2zHEI](https://www.facebook.com/pilieciuministerija/videos/473718666382666/?hc_ref=ARS088iPu4vc7UM1vwCeBLbpl_YporxXogXjhCONFzO_199bsYOHo0AUxu9XBjdRBVM&_xts__[0]=68.ARDEzsXHzyUuSKNXuDnLN4plDsmn19UQ1p_et2zHEI)

[_NyMffQmlcoC90OWre5lh84Dm6BHRD9TsNxWhp2_oRbv8JnWlFwm0-gdS5lE4pVEHtxFiLOVLR_5h65adFTDwDV0v-ZidESY8BHiR82TVfMUc0VvWlvHADT20D8yKFzGYN6GsL2rsGo&_tn_=FC-R](#)

⁷ Aurelija Olendraitė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, interviu su NPM tyrėja, 2018 m. rugsėjo 10 d.

⁸ Erika Kasiliūnaitė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 25 d.

⁹ NVO apklausa apie NVO skaidrumą, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, 2015, <http://www.transparency.lt/nvo-atstovu-apklausa-apie-nvo-skaidruma/>

9. Sukurti NVO fondą

Įsipareigojimo tekstas

Šia priemone siekiama sukurti Nacionalinį pilietinės visuomenės fondą (NVO plėtros programą). Pilietinės visuomenės (NVO sektoriaus) stiprinimo fondas skirtas nacionalinėms ir skėtinėms organizacijoms stiprinti, siekiant veiksmingumo atstovaujant savo narių (NVO) interesams valstybės institucijose, gerinant teisinę ir mokestinę NVO aplinką, plėtojant advokacijos įgūdžius, vykdant nuotolinę NVO sektoriaus raidos stebėseną ir valstybės institucijų vykdomos politikos vertinimą, kiek tai susiję su viešųjų paslaugų teikimu ir piliečių įtraukimu į sprendimų priėmimo procesus.

Atsakinga institucija: Vidaus reikalų ministerija

Padedanti institucija (-os): Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, NVO taryba, Nacionalinė NVO koalicija

Pradžia: 2016 m. gruodžio 31 d.

Pabaiga: 2017 m. gruodžio 31 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšys su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Įgyvendinimas		Tarpinė Galutinė		Ar atvėrė Vyriausybę?				
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Piliečių dalyvavimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Techn. ir inov. skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Nedidelis	Vidutinis	Transformacinis	Nepradėtas	Ribotas	Esminis	Baigtas	Pablogėjo	Nepasikeitė	Nežymiai	Žymiai	Išskirtinai
9. Bendrai			✓			✓				✓				✓				✓			

Įsipareigojimo tikslas

Šiuo įsipareigojimu siekiama sustiprinti NVO galimybes dalyvauti sprendimų priėmimo sukuriant NVO fondą. Fondas finansuotų tik NVO veiklas, kuriomis būtų stiprinami jų advokacijos įgūdžiai, gebėjimai rengti teisės aktų pasiūlymus ir dalyvauti politikos formavime. Jis taip pat finansuotų NVO komunikacijos projektus tarp pačių NVO ir joms skirtus mokymus perimant viešųjų paslaugų teikimą ir viešojo sektoriaus institucijų.

Įgyvendinimas

Tarpinė ataskaita: ribotas

Vertinimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) įsipareigojimas buvo tik pradėtas įgyvendinti. NVO grupė rengė NVO fondo koncepciją, kurią planavo perduoti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai. Nors interviu metu šios grupės atstovai teigė, kad jie patenkinti savo partneryste su ministerija, vis tik

pripažino, kad jos vaidmuo minimalus, o visą darbą ruošiant koncepciją atlieka NVO. Daugiau informacijos galite rasti tarpinėje ataskaitoje.¹

Galutinė ataskaita: ribotas

Įsipareigojimas turėjo būti įgyvendintas iki 2017 m. gruodžio mėn., bet taip neįvyko. NVO grupė pabaigė NVO fondo koncepciją, kurioje pristatė, kaip toks fondas galėtų būti valdomas, finansuojamas, kaip sprendžiama dėl paramos skyrimo.² Studijoje nurodoma, kad fondo išlaidymui kasmet reikėtų apie 20,5 mln. EUR, iš kurių 15 proc. būtų skiriama administracinėms išlaidoms.

Studija buvo pristatyta NVO Taryboje 2017 m. lapkričio 14 d.³, su premjeru Sauliumi Skverneliu aptarta 2018 m. balandžio 18 d.⁴ Premjeras pritarė studijai ir užtikrino, kad NVO fondo steigimo klausimas bus svarstomas 2019 m. pavasarį Seime.

Nors tiek premjeras, tiek Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pritarė NVO parengtai studijai, Finansų ministerija suabejojo jos finansiniu pagrįstumu ir NVO fondo išlaidymo skaičiavimais.⁵ Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kreipėsi į studiją ruošusią iniciatyvinę NVO grupę su prašymu detaliau pagrįsti kaštus.⁶

Ataskaitos rašymo laikotarpiu studija dar nebuvo atnaujinta, o ministerija konkrečios datos, iki kada tai turėtų būti padaryta, taip pat nebuvo numačiusi.

Ar įsipareigojimas atvėrė Vyriausybę?

Piliečių dalyvavimas: nepasikeitė

Įsipareigojimas dar nėra baigtas, tad daugiau galimybių NVO dalyvauti viešojoje politikoje neatsirado.

Ar įsipareigojimas tęsiamas kitame veiksmų plane?

Šios ataskaitos vertinimo laikotarpiu (2018 m. rugsėjo mėn.) Lietuva dar nebuvo patvirtinusi ketvirtojo veiksmų plano, bet Vyriausybės kanceliarija informavo, kad įsipareigojimą ketinama tęsti. Tam dar turi pritarti darbo grupė ir Vyriausybė, tvirtinanti Lietuvos AVP veiksmų planus.⁷

Dauguma Lietuvos NVO yra nedidelės ir jų veikloms užtikrinti svarbi savanoriška veikla, dalis neturi savo interneto svetainių. Dėl nepakankamų išteklių ir gebėjimų, joms sudėtinga dalyvauti sprendimų priėmimo, tad tokio NVO fondo sukūrimas svarbus NVO bendruomenei. NPM tyrėja rekomenduoja įsipareigojimą tęsti.

¹ Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Tarpinė Lietuvos vertinimo ataskaita, 2016–2017, p. 45,

https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_Mid-Term-Report_2016-2018_EN.pdf.

² NVO fondo galimybių studija, http://olf.lt/wp-content/uploads/2018/02/PVPA_galimybiu_studija_su_citata.pdf

³ NVO tarybos darbotvarkė, 2017 m. lapkričio 17 d.,

https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/pdf/13724_darbotvarke-2017-11-14.pdf

⁴ Oficialus susitikimas su premjeru Sauliumi Skverneliu, 2018 m. balandžio 18 d., <https://lrv.lt/lt/naujienos/premjeras-susitiko-su-nevyriausybinu-organizaciju-atstovais>

⁵ Aurelija Olendraitė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, interviu su NPM tyrėja, 2018 m. rugsėjo 10 d.

⁶ Aurelija Olendraitė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, interviu su NPM tyrėja, 2018 m. rugsėjo 10 d.

⁷ Erika Kasiliūnaitė, Vyriausybės kanceliarija, NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2018 m. rugsėjo 25 d.

Metodologinės pastabos

Galutinė AVP veiksmų plano įgyvendinimo analizė yra grįsta viešų dokumentų ir viešai prieinamos informacijos analize, viešojo sektoriaus atstovų, NVO ir akademikų apklausomis, taip pat tarpine NPM ataskaita.

Ruošdama šią ataskaitą, NPM tyrėja atliko papildomus aštuonis interviu su atsakingų institucijų atstovais bei peržiūrėjo tuos dokumentus, kurių tarpinės ataskaitos laikotarpiu dar nebuvo.

Rugilė Trumpytė dirba organizacijos „Transparency International“ Lietuvos skyriuje ir dėsto ISM Vadybos ir ekonomikos universitete. Rugilės veiklos sritys – gerasis valdymas viešajame ir privačiame sektoriuose, informacijos prieinamumas bei korupcijos rizikos ir jų valdymas.

Atviros vyriausybės partnerystės (AVP) programa siekia padėti vyriausybėms priimti konkrečius įsipareigojimus skatinti skaidrumą, atskaitingumą, piliečių įtraukimą į sprendimų priėmimą, kovą su korupcija ir naujų technologijų panaudojimą valstybės valdyme. AVP Nepriklausomas priežiūros mechanizmas vertina veiksmų planų kūrimą ir įgyvendinimą, skatina dialogą tarp suinteresuotų šalių.

